

Porovnávání regulátorů na základě dat: souvislosti a konkrétní aplikace

Mgr. Karel Macek

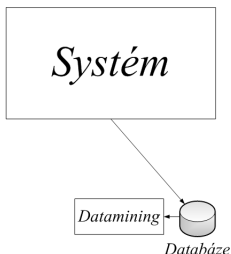
Oddělení adaptivních systémů
Ústav teorie informace a automatizace
Akademie věd České republiky

21.9.2012

Osnova

- 1 Úvod
- 2 Dvě úrovně pohledu na systém
- 3 Vyhodnocování minulých rozhodnutí
- 4 Návrh budoucích rozhodnutí
- 5 Závěr

Datamining a rozhodování

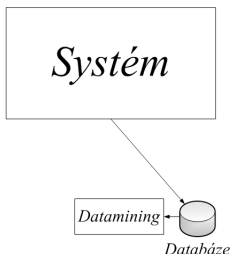
Proč datamining?

V systémech je velké množství neznámých vztahů a struktur. V databázích je velké množství dat, které se týkají systému.

Základní úlohy dataminingu

- Regrese
- Klasifikace
- Shluková analýza

Datamining a rozhodování

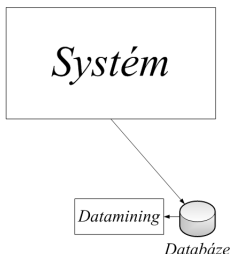
Proč datamining?

V systémech je velké množství neznámých vztahů a struktur.
V databázích je velké množství dat, které se týkají systému.

Základní úlohy dataminingu

- Regrese
- Klasifikace
- Shluková analýza

Datamining a rozhodování

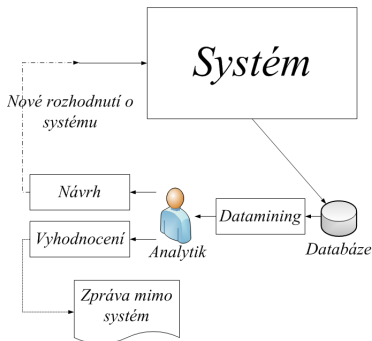
Proč datamining?

V systémech je velké množství neznámých vztahů a struktur.
V databázích je velké množství dat, které se týkají systému.

Základní úlohy dataminingu

- Regrese
- Klasifikace
- Shluková analýza

Datamining a rozhodování

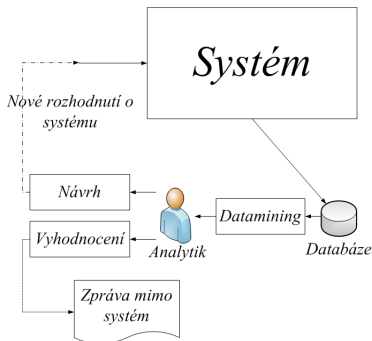
Proč datamining nestačí?

Znalost vztahů a struktur sama o sobě nemusí být užitečná. Tou se stává až při řešení rozhodovacích úloh.

Rozhodování na základě dat

- Vyhodnocování
- Návrh

Datamining a rozhodování

Proč datamining nestačí?

Znalost vztahů a struktur sama o sobě nemusí být užitečná. Tou se stává až při řešení rozhodovacích úloh.

Rozhodování na základě dat

- Vyhodnocování
- Návrh

Rozhodování na základě modelu a na základě dat

Na základě modelu

- Model podle prvních principů
- Globální model
- Skryté stavy uvažovány
- Výpočetní rychlost
- Řešení na míru
- Řada předpokladů
- Aplikace v technice a dopravě

Na základě dat

- Model jako hypotéza nebo žádný model
- Model na požádání
- Skryté stavy implicitně
- Rychlost při vývoji
- Obecná řešení
- Minimální předpoklady
- Aplikace v systémech Business Intelligence

Rozhodování na základě modelu a na základě dat

Na základě modelu

- Model podle prvních principů
- Globální model
- Skryté stavy uvažovány
- Výpočetní rychlost
- Řešení na míru
- Řada předpokladů
- Aplikace v technice a dopravě

Na základě dat

- Model jako hypotéza nebo žádný model
- Model na požádání
- Skryté stavy implicitně
- Rychlost při vývoji
- Obecná řešení
- Minimální předpoklady
- Aplikace v systémech Business Intelligence

Rozhodování na základě modelu a na základě dat

Na základě modelu

- Model podle prvních principů
- Globální model
- Skryté stavy uvažovány
- Výpočetní rychlost
- Řešení na míru
- Řada předpokladů
- Aplikace v technice a dopravě

Na základě dat

- Model jako hypotéza nebo žádný model
- Model na požádání
- Skryté stavy implicitně
- Rychlost při vývoji
- Obecná řešení
- Minimální předpoklady
- Aplikace v systémech Business Intelligence

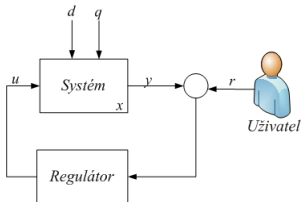
Základní úroveň

Popis

Zde dochází za daných podmínek k transformaci vstupů na výstupy tak, aby byly splněny požadavky, přičemž se může měnit stav systému.

Značení

- u vstup a y výstup systému
- x stav systému
- d a q neřízené vstupy
- r požadavky na výstup

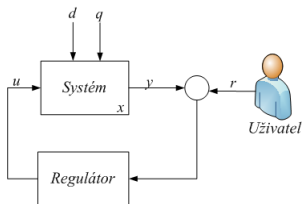
Základní úroveň

Popis

Zde dochází za daných podmínek k transformaci vstupů na výstupy tak, aby byly splněny požadavky, přičemž se může měnit stav systému.

Značení

- u vstup a y výstup systému
- x stav systému
- d a q neřízené vstupy
- r požadavky na výstup

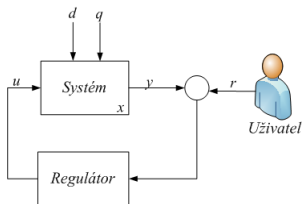
Základní úroveň

Popis

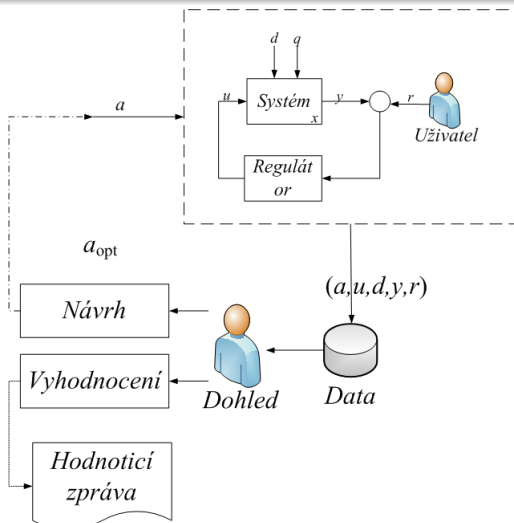
Zde dochází za daných podmínek k transformaci vstupů na výstupy tak, aby byly splněny požadavky, přičemž se může měnit stav systému.

Značení

- u vstup a y výstup systému
- x stav systému
- d a q neřízené vstupy
- r požadavky na výstup

Úroveň dohledu

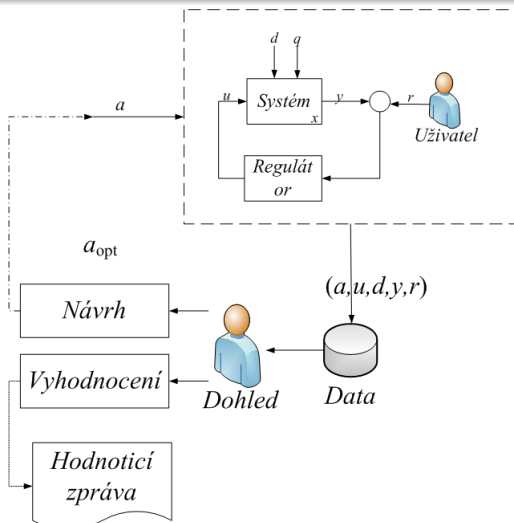
Popis

Zde pozorujeme data, můžeme hodnotit celkové chování systému, případně do něj zasahovat.

Značení

- (a, u, d, y, r) data
- a_{opt} doporučený zásah do systému

Úroveň dohledu

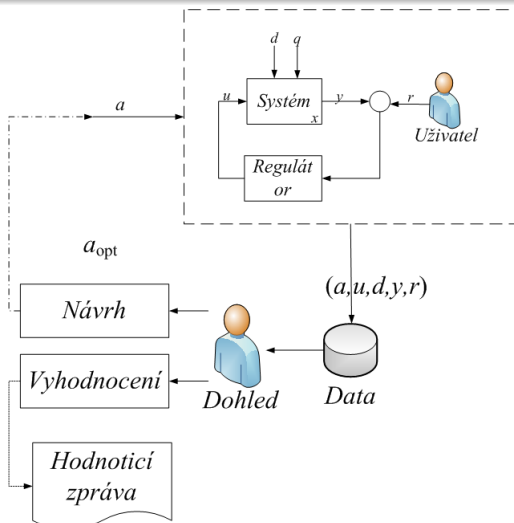
Popis

Zde pozorujeme data, můžeme hodnotit celkové chování systému, případně do něj zasahovat.

Značení

- (a, u, d, y, r) data
- a_{opt} doporučený zásah do systému

Úroveň dohledu

Popis

Zde pozorujeme data, můžeme hodnotit celkové chování systému, případně do něj zasahovat.

Značení

- (a, u, d, y, r) data
- a_{opt} doporučený zásah do systému

Vyhodnocování pro jednotlivé záznamy

Značení

Nechť $y_{t,1}$ je ztráta systému v čase t

a necht' $c_t = (u_t, y_t, d_t, r_t, y_{t,2:N_y})$ jsou podmínky, za kterých k dané ztrátě došlo.

Kromě těchto podmínek byl výsledek ovlivněn také zásahem a_t .

Odpovídající pravděpodobnostní model značíme $Y_{t,1}|A_t, C_t$

Referenční hodnoty

Pro porovnání zavádíme referenční hodnotu $b(c_t)$, která přiřadí podmínkám typickou ztrátu. Tu pak můžeme využít pro relativní vyhodnocení každého záznamu $y_t/b(c_t)$.

Vyhodnocování pro jednotlivé záznamy

Značení

Nechť $y_{t,1}$ je ztráta systému v čase t
a necht' $c_t = (u_t, y_t, d_t, r_t, y_{t,2:N_y})$ jsou podmínky, za kterých k dané ztrátě došlo.

Kromě těchto podmínek byl výsledek ovlivněn také zásahem a_t .
Odpovídající pravděpodobnostní model značíme $Y_{t,1}|A_t, C_t$

Referenční hodnoty

Pro porovnání zavádíme referenční hodnotu $b(c_t)$, která přiřadí podmínkám typickou ztrátu. Tu pak můžeme využít pro relativní vyhodnocení každého záznamu $y_t/b(c_t)$.

Vyhodnocování pro jednotlivé záznamy

Značení

Nechť $y_{t,1}$ je ztráta systému v čase t

a necht' $c_t = (u_t, y_t, d_t, r_t, y_{t,2:N_y})$ jsou podmínky, za kterých k dané ztrátě došlo.

Kromě těchto podmínek byl výsledek ovlivněn také zásahem a_t .

Odpovídající pravděpodobnostní model značíme $Y_{t,1}|A_t, C_t$

Referenční hodnoty

Pro porovnání zavádíme referenční hodnotu $b(c_t)$, která přiřadí podmínkám typickou ztrátu. Tu pak můžeme využít pro relativní vyhodnocení každého záznamu $y_t/b(c_t)$.

Vyhodnocování pro jednotlivé záznamy

Značení

Nechť $y_{t,1}$ je ztráta systému v čase t

a necht' $c_t = (u_t, y_t, d_t, r_t, y_{t,2:N_y})$ jsou podmínky, za kterých k dané ztrátě došlo.

Kromě těchto podmínek byl výsledek ovlivněn také zásahem a_t .

Odpovídající pravděpodobnostní model značíme $Y_{t,1}|A_t, C_t$

Referenční hodnoty

Pro porovnání zavádíme referenční hodnotu $b(c_t)$, která přiřadí podmínkám typickou ztrátu. Tu pak můžeme využít pro relativní vyhodnocení každého záznamu $y_t/b(c_t)$.

Vyhodnocování pro jednotlivé záznamy

Značení

Nechť $y_{t,1}$ je ztráta systému v čase t

a necht' $c_t = (u_t, y_t, d_t, r_t, y_{t,2:N_y})$ jsou podmínky, za kterých k dané ztrátě došlo.

Kromě těchto podmínek byl výsledek ovlivněn také zásahem a_t .

Odpovídající pravděpodobnostní model značíme $Y_{t,1}|A_t, C_t$

Referenční hodnoty

Pro porovnání zavádíme referenční hodnotu $b(c_t)$, která přiřadí podmínkám typickou ztrátu. Tu pak můžeme využít pro relativní vyhodnocení každého záznamu $y_t/b(c_t)$.

Vyhodnocování pro jednotlivé záznamy

Značení

Nechť $y_{t,1}$ je ztráta systému v čase t

a necht' $c_t = (u_t, y_t, d_t, r_t, y_{t,2:N_y})$ jsou podmínky, za kterých k dané ztrátě došlo.

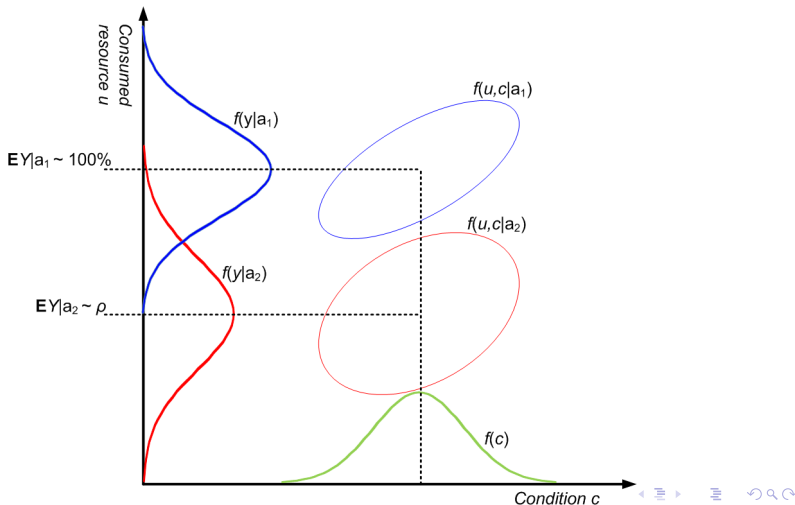
Kromě těchto podmínek byl výsledek ovlivněn také zásahem a_t .

Odpovídající pravděpodobnostní model značíme $Y_{t,1}|A_t, C_t$

Referenční hodnoty

Pro porovnání zavádíme referenční hodnotu $b(c_t)$, která přiřadí podmínkám typickou ztrátu. Tu pak můžeme využít pro relativní vyhodnocení každého záznamu $y_t/b(c_t)$.

Shrnutí značení

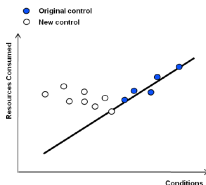
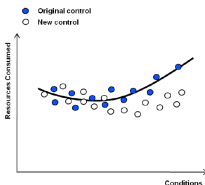
Referenční hodnoty - porovnání s původním stavem

Reference se vztahuje k jednomu typu zásahu a_{fix}

$$b_{\text{fix}}(c_t) = \mathcal{E}[Y|C = c_t, A = a_{\text{fix}}] \quad (1)$$

Výhody: Přirozená interpretace

Nevýhody: Nepřesnost při extrapolaci

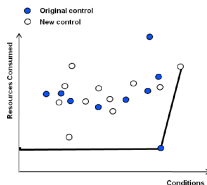
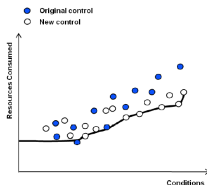
Referenční hodnoty - porovnání s ideálním zásahem

Referencí je odezva za nejlepšího zásahu pro dané podmínky

$$b_{\text{ide}}(c_t) = \min_{a \in a^*} \mathcal{E} [Y | C = c_t, A = a] \quad (2)$$

Výhody: Srozumitelná interpretace, návaznost na DEA

Nevýhody: Nepřesnost při odlehlých pozorováních

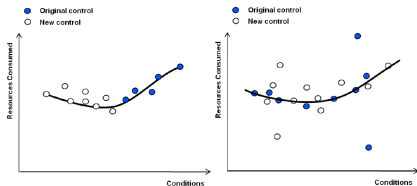
Referenční hodnoty - průměr za všechny možné zásahy

Tato reference bere očekávanou hodnotu pro všechny zásahy:

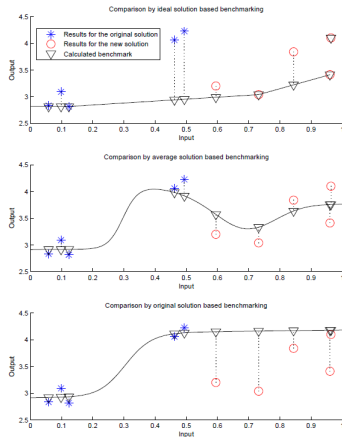
$$b_{\text{avg}}(c_t) = \mathcal{E}[Y|C = c_t, A] \quad (3)$$

Výhody: Robustnost

Nevýhody: Horší interpretace

Příklad různých referenčních hodnot

Úvod

Dvě úrovně pohledu na systém
Vyhodnocování minulých rozhodnutí
Návrh budoucích rozhodnutí
Závěr

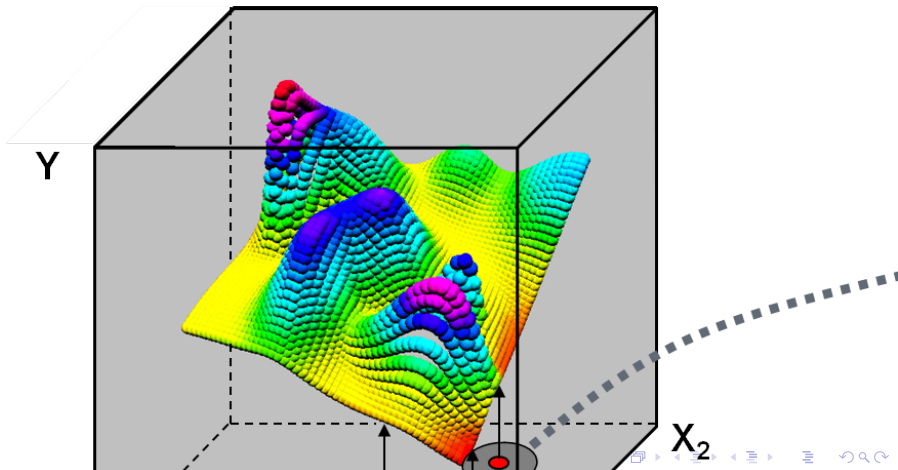
Vyhodnocování pro jednotlivé záznamy

Uvažované modely

Agregované vyhodnocování

Agregované vyhodnocování - příklad

Lokální regrese

Analýza obalu dat

Model s jedním výstupem

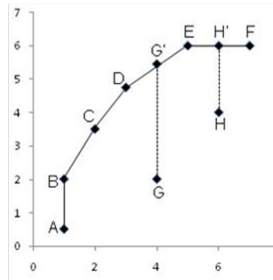
$$\hat{b}_{\text{dea}}(\tilde{x}) = \max\{\phi \mid \quad (4)$$

$$\sum_{i=1}^{N_i} \lambda_i y_i = \phi; \quad (5)$$

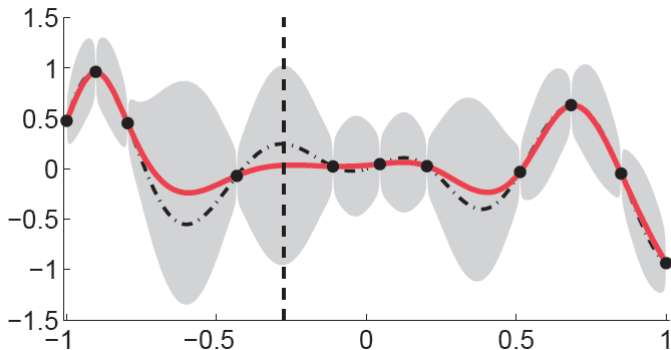
$$\sum_{i=1}^{N_i} \lambda_i x_{i,j} \leq \tilde{x}_j, \forall j = 1, \dots, N_x \quad (6)$$

$$\sum_{i=1}^{N_i} \lambda_i = 1; \quad (7)$$

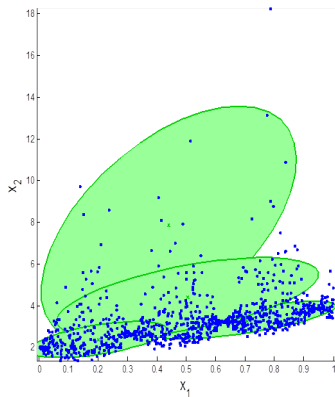
$$\lambda_i \geq 0 \quad (8)$$

Gausovský proces

Směs gausovských distribucí

Agregované vyhodnocování

Motivace

Pro porovnání dvou zásahů $a \in a^*$ proti referenci b za celá data je třeba vyhodnocení nějak agregovat.

Příklady

Podíl očekávaných výstupů:

$$\frac{\mathcal{E}[Y|C, A = a]}{\mathcal{E}[b(C)]} \quad (9)$$

Očekávaná hodnota podílů:

$$\mathcal{E}\left[\frac{Y}{b(C)}|C, A = a\right] \quad (10)$$

Očekávaný rozdíl:

$$\mathcal{E}[(Y|C, A = a) - (b(C))] \quad (11)$$

Agregované vyhodnocování

Motivace

Pro porovnání dvou zásahů $a \in a^*$ proti referenci b za celá data je třeba vyhodnocení nějak agregovat.

Příklady

Podíl očekávaných výstupů:

$$\frac{\mathcal{E}[Y|C, A = a]}{\mathcal{E}[b(C)]} \quad (9)$$

Očekávaná hodnota podílů:

$$\mathcal{E}\left[\frac{Y}{b(C)}|C, A = a\right] \quad (10)$$

Očekávaný rozdíl:

$$\mathcal{E}[(Y|C, A = a) - (b(C))] \quad (11)$$

Agregované vyhodnocování

Motivace

Pro porovnání dvou zásahů $a \in a^*$ proti referenci b za celá data je třeba vyhodnocení nějak agregovat.

Příklady

Podíl očekávaných výstupů:

$$\frac{\mathcal{E}[Y|C, A = a]}{\mathcal{E}[b(C)]} \quad (9)$$

Očekávaná hodnota podílů:

$$\mathcal{E}\left[\frac{Y}{b(C)}|C, A = a\right] \quad (10)$$

Očekávaný rozdíl:

$$\mathcal{E}[(Y|C, A = a) - (b(C))] \quad (11)$$

Agregované vyhodnocování

Motivace

Pro porovnání dvou zásahů $a \in a^*$ proti referenci b za celá data je třeba vyhodnocení nějak agregovat.

Příklady

Podíl očekávaných výstupů:

$$\frac{\mathcal{E}[Y|C, A = a]}{\mathcal{E}[b(C)]} \quad (9)$$

Očekávaná hodnota podílů:

$$\mathcal{E}\left[\frac{Y}{b(C)} \mid C, A = a\right] \quad (10)$$

Očekávaný rozdíl:

$$\mathcal{E}[(Y|C, A = a) - (b(C))] \quad (11)$$

Agregované vyhodnocování

Motivace

Pro porovnání dvou zásahů $a \in a^*$ proti referenci b za celá data je třeba vyhodnocení nějak agregovat.

Příklady

Podíl očekávaných výstupů:

$$\frac{\mathcal{E}[Y|C, A = a]}{\mathcal{E}[b(C)]} \quad (9)$$

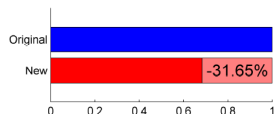
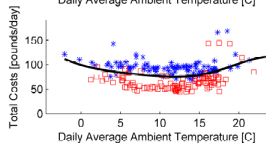
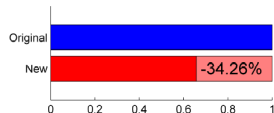
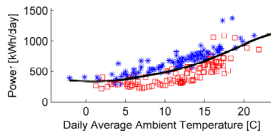
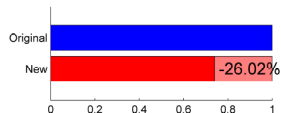
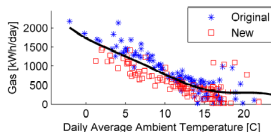
Očekávaná hodnota podílů:

$$\mathcal{E}\left[\frac{Y}{b(C)} \mid C, A = a\right] \quad (10)$$

Očekávaný rozdíl:

$$\mathcal{E}[(Y|C, A = a) - (b(C))] \quad (11)$$

Agregované vyhodnocování - příklad

Statické rozhodování

Formulace úlohy

Spočívá v optimalizaci zásahu a :

$$\operatorname{argmin}_{a \in a^*} \mathcal{E} [Y_{t,1} | R, D, A = a, U] \quad (12)$$

$$\mathbf{P}(Y_{t,i} \leq 0) \geq p \quad \forall i \in i^* \quad (13)$$

Přístupy k optimalizaci

Postupy pro určení minima budou různé podle a

- diskrétní rozhodnutí o typu zásahu
- spojitá parameterizace daného zásahu
- obojí uvedené

Statické rozhodování

Formulace úlohy

Spočívá v optimalizaci zásahu a :

$$\operatorname{argmin}_{a \in a^*} \mathcal{E} [Y_{t,1} | R, D, A = a, U] \quad (12)$$

$$P(Y_{t,i} \leq 0) \geq p \quad \forall i \in i^* \quad (13)$$

Přístupy k optimalizaci

Postupy pro určení minima budou různé podle a

- diskrétní rozhodnutí o typu zásahu
- spojitá parameterizace daného zásahu
- obojí uvedené

Statické rozhodování

Formulace úlohy

Spočívá v optimalizaci zásahu a :

$$\operatorname{argmin}_{a \in a^*} \mathcal{E} [Y_{t,1} | R, D, A = a, U] \quad (12)$$

$$\mathbf{P}(Y_{t,i} \leq 0) \geq p \quad \forall i \in i^* \quad (13)$$

Přístupy k optimalizaci

Postupy pro určení minima budou různé podle a

- diskrétní rozhodnutí o typu zásahu
- spojitá parameterizace daného zásahu
- obojí uvedené

Statické rozhodování

Formulace úlohy

Spočívá v optimalizaci zásahu a :

$$\operatorname{argmin}_{a \in a^*} \mathcal{E} [Y_{t,1} | R, D, A = a, U] \quad (12)$$

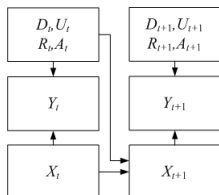
$$\mathbf{P}(Y_{t,i} \leq 0) \geq p \quad \forall i \in i^* \quad (13)$$

Přístupy k optimalizaci

Postupy pro určení minima budou různé podle a

- diskrétní rozhodnutí o typu zásahu
- spojitá parameterizace daného zásahu
- obojí uvedené

Dynamické rozhodování

Jednokrokové rozhodování

Zajímají nás kroky t a $t + 1$, tedy ztráta $Y_{t,1}$ a $Y_{t+1,1}$ a akce a_t a a_{t+1} .

Nechť změna z a_t na a_{t+1} zvýší ztrátovou funkci o $w(a_t, a_{t+1})$.

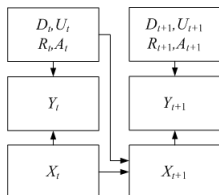
Pak minimalizujeme

$$\mathcal{E} [Y_{t,1} + Y_{t+1,1} | \mathcal{C}_t, \mathcal{C}_{t+1}, a_t, a_{t+1}] + w(a_t, a_{t+1})$$

Vícekové rozhodování

Rozšířením jedнокrokového.

Dynamické rozhodování

Jednokrokové rozhodování

Zajímají nás kroky t a $t + 1$, tedy ztráta $Y_{t,1}$ a $Y_{t+1,1}$ a akce a_t a a_{t+1} .

Nechť změna z a_t na a_{t+1} zvýší ztrátovou funkci o $w(a_t, a_{t+1})$.

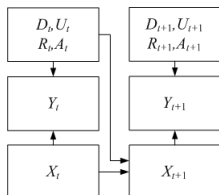
Pak minimalizujeme

$$\mathcal{E} [Y_{t,1} + Y_{t+1,1} | \mathcal{C}_t, \mathcal{C}_{t+1}, a_t, a_{t+1}] + w(a_t, a_{t+1})$$

Vícekové rozhodování

Rozšířením jedнокrokového.

Dynamické rozhodování

Jednokrokové rozhodování

Zajímají nás kroky t a $t + 1$, tedy ztráta $Y_{t,1}$ a $Y_{t+1,1}$ a akce a_t a a_{t+1} .

Nechť změna z a_t na a_{t+1} zvýší ztrátovou funkci o $w(a_t, a_{t+1})$.

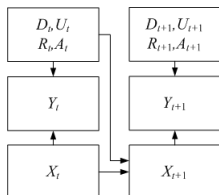
Pak minimalizujeme

$$\mathcal{E} [Y_{t,1} + Y_{t+1,1} | C_t, C_{t+1}, a_t, a_{t+1}] + w(a_t, a_{t+1})$$

Vícekové rozhodování

Rozšířením jedнокrokového.

Dynamické rozhodování

Jednokrokové rozhodování

Zajímají nás kroky t a $t + 1$, tedy ztráta $Y_{t,1}$ a $Y_{t+1,1}$ a akce a_t a a_{t+1} .

Nechť změna z a_t na a_{t+1} zvýší ztrátovou funkci o $w(a_t, a_{t+1})$.

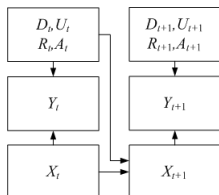
Pak minimalizujeme

$$\mathcal{E} [Y_{t,1} + Y_{t+1,1} | \mathcal{C}_t, \mathcal{C}_{t+1}, a_t, a_{t+1}] + w(a_t, a_{t+1})$$

Vícekové rozhodování

Rozšířením jednokrokového.

Dynamické rozhodování

Jednokrokové rozhodování

Zajímají nás kroky t a $t + 1$, tedy ztráta $Y_{t,1}$ a $Y_{t+1,1}$ a akce a_t a a_{t+1} .

Nechť změna z a_t na a_{t+1} zvýší ztrátovou funkci o $w(a_t, a_{t+1})$.

Pak minimalizujeme

$$\mathcal{E} [Y_{t,1} + Y_{t+1,1} | \mathcal{C}_t, \mathcal{C}_{t+1}, a_t, a_{t+1}] + w(a_t, a_{t+1})$$

Vícekové rozhodování

Rozšířením jedнокrokového.

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Teoretické otázky

- Minimální předpoklady pro použitelnost rozhodování na základě dat
- Konstrukce statistických odhadů pro vyhodnocování
- Posouzení hranic výpočetní složitosti u návrhu

Aplikační oblasti

- Porovnání řídicích mechanismů
- Určení nejzávažnějších pojistných událostí

Závěr

Děkuji za pozornost.